

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1919 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ändring i 6 och 33 §§ lagen om allmän pensionsförsäkring.

Närvarande: herrar Åkerman, Strömberg, O. Bergqvist ^{*)}, Pers, Waldén, Nilsson i Bonarp, greve Spens, Lillienau, Lindley, Hederstierna och Rehn ^{*)}.

^{*)} Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 70, vilken efter överenskommelse mellan stats- och första lagutskotten hänvisats till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, har herr *Mossberg* med instämmande av herrar *Anderson* i Knapasjö, *Osberg*, *Svensson* i Långelanda och *Igel* hemställt, »att riksdagen ville besluta sådan ändring i 6 och 33 §§ av lagen om allmän pensionsförsäkring av den 30 juni 1913—28 juni 1918, att alla de barn, vars föräldrar eller målsmän äro i sådana ekonomiska omständigheter, att de ej utan den allmänna fattigvårdens hjälp kunna försörjas, böra kunna ur pensionsfonden bliva berättigade till understöd och med sådant, som enligt nuvarande lydelse tillkommer de barn, vars föräldrar eller målsmän äro till arbete varaktigt oförmögna.»

Beträffande motiveringen till ifrågavarande hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Jämlikt § 46 riksdagsordningen har utskottet utverkat Kungl. Maj:ts befallning till pensionsstyrelsen att yttra sig över den i motionen gjorda framställningen.

I sitt i anledning härav avgivna utlåtande har pensionsstyrelsen anfört följande:

I skrivelse till Konungen den 21 januari 1918 angående vissa ändringar i pensionsförsäkringslagen gjorde styrelsen framställning om bland annat pensions-tillägg för barn. Styrelsen lämnade därvid en redogörelse för vad som i denna sak förut förekommit (bilaga C. till Kungl. Maj:ts proposition nr 184 till 1918 års riksdag) och erinrade bland annat därom, att ålderdomsförsäkringskommittén enligt sitt betänkande med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring ansett sig på grund av kostnadsskäl icke böra framställa något förslag om pensionstillägg för barn, men att en av kommitténs ledamöter härutinnan varit av skiljaktig mening och anfört följande:

En änka eller ogift moder (och likaså änking) med barn, vore på visst sätt, även när hon vore arbetsför, utan tvivel invalid i den mening, att en del av hennes arbetskraft måste avses för barnens vård och uppehälle. Denna synpunkt gjordes gällande redan av nya arbetarförsäkringskommittén, och det skulle vara ett steg tillbaka, om man nu släppte denna viktiga del av invaliditetsfrågan ur sikte. Ur samhällets synpunkt måste det ju för övrigt vara av alldeles särskild vikt att bringa hjälp icke blott åt dem, som hade sitt arbetsliv bakom sig, utan också samtidigt tänka på den kommande generationen.

På grund härav föreslog nämnde ledamot följande tillägg till 6 §:

»För änking, änka eller ogift kvinna med minderåriga barn under 15 år utgör pensionstillägget, därest årsinkomsten icke uppgår till ett belopp av 300 kronor för man och 250 kronor för kvinna jämte 150 kronor för varje sådant barn, hälften av detta belopp, minskat med halva inkomsten. Tillägget utgår i dessa fall, även om varaktigt oförmåga till arbete icke är förhanden.»

I det förslag till lag om allmän pensionsförsäkring, som av Kungl. Maj:t förelades 1913 års riksdag, fanns intagen en bestämmelse, att pensionsberättigad änking, änka eller ogift kvinna, som vore till arbete varaktigt oförmögen och hade att försörja egna barn under 15 år, skulle erhålla en ökning av pensionen med högst 60 kronor för varje barn. Detta förslag blev icke av riksdagen godkänt.

I sin förutnämnda skrivelse den 21 januari 1918 upptog sedermera pensionsstyrelsen till behandling frågan om pensionstillägg för barn och framställde förslag härom. Detta styrelsens förslag gick något längre än 1913 års proposition. Rätt till barnstillägg skulle nämligen enligt styrelsens förslag tillkomma jämväl pensionsberättigade äkta makar, som båda vore till arbete varaktigt oförmögna, och pensions-tillägget skulle utgå med högst 75 kronor för år för varje barn.

Pensionsstyrelsen anförde emellertid i samband därmed, att styrelsen gärna velat giva sitt förslag en vidare omfattning. Särskilt av kostnadshänsyn hade styrelsen dock ansett sig för närvarande icke böra utsträcka förslaget längre, än som skett.

Enligt kungl. propositionen till 1918 års riksdag nr 184 med förslag till ändring av vissa delar av lagen om allmän pensionsförsäkring yttrade föredragande departementschefen, som upptog styrelsens förslag om pensionstillägg för barn, att de av styrelsen föreslagna ändringarna i det av Kungl. Maj:t år 1913 framlagda förslaget syntes vara att anse såsom avgjorda förbättringar. På sätt framginge av departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet vid framläggande av 1913 års förslag hade det i huvudsak varit av kostnadshänsyn, som förslaget hållits inom snävare gränser än det som av pensionsstyrelsen framstälts. Då emellertid på grund av de stegrade levnadskostnaderna behovet av ökad hjälp åt fattiga invalida personer

med oförsörjda barn sedan dess avsevärt vuxit, ville departementschefen på det livligaste tillstyrka pensionsstyrelsens framställning i denna del. Det hade visserligen varit särdeles önskvärt, om stadgandet rörande pensionstillägg för barn kunnat givas en än vidare omfattning. Med hänsyn till de betydande kostnader, som i allt fall föranleddes av förslaget, ansåg departementschefen det dock vara nödvändigt att tills vidare stanna vid detsamma. (Pensionsstyrelsen hade beräknat kostnaden för år 1919 för barntillägg till omkring 1,555,000 kronor, varav på staten skulle belöpa $\frac{3}{4}$ eller 1,166,000 kronor. För år 1940 skulle statens kostnad uppgå till omkring 1,564,000 kronor. Se för övrigt tabellen å sid. 60 i propositionen nr 184.)

Andra sammansatta stats- och lagutskottet yttrade (utlåtande nr 3) beträffande förslaget om barnpensionering, att utskottet ville framhålla det mindre tillfredsställande däri, att barntillägg enligt förslaget varken skulle utgå till ogift man, som vore till arbete oförmögen samt hade minderåriga barn att försörja, eller i sådana fall, där ena maken, särskilt familjeförsörjaren, vore invalid och berättigad till pension. En utredning rörande möjligheten att utsträcka omfattningen av barnpensioneringen syntes därför utskottet önskvärd.

I riksdagens skrivelse nr 412 åberopades andra sammansatta stats- och lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 3 och anmäldes, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag.

I skrivelse den 28 juni 1918 till pensionsstyrelsen har därefter chefen för kungl. civildepartementet erinrat om vad utskottet anfört beträffande barnpensioneringen, och har styrelsen ansett, att styrelsen i samband med den utredning, som inom styrelsen pågår rörande en del ändringar i pensionsförsäkringslagen, jämväl bör tillse, huruvida lämpligen en utsträckning av rätten till pensionstillägg för barn bör äga rum.

Vad nu föreliggande motion angår yrkas däri, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 6 och 33 §§ av lagen om allmän pensionsförsäkring av den 30 juni 1913—28 juni 1918, att alla de barn, vars föräldrar eller målsmän äro i sådana ekonomiska omständigheter, att de ej utan den allmänna fattigvårdens hjälp kunna försörjas, böra kunna ur pensionsfonden bliva berättigade till understöd och med sådant som enligt nuvarande lydelse tillkommer de barn, vars föräldrar eller målsmän äro till arbete varaktigt oförmögna.

I motiveringen till detta yrkande anföres, att inom ramen av 6 och 33 §§ pensionsförsäkringslagen vore det sörjt för de barn, vilkas föräldrar eller målsmän vore varaktigt oförmögna till arbete. Det gäves emellertid andra barn, som vore lika berättigade till en dylik hjälp, men som enligt lagens bokstav icke kunde komma i åtnjutande därav. Om t. ex. båda föräldrarna vore döda, dödsboet utan tillgångar men någon mindre bemedlad släkting till barnen toge dem i sin vård för att förhindra dem att komma på den allmänna fattigvårdens konto, så kunde enligt nu gällande lag dessa barn icke erhålla understöd. Samma vore förhållandet, om fader eller moder levde medellös och icke vore varaktigt oförmögen till arbete, men hade en stor barnskara att försörja. Andra med nu anförda likartade fall förekomme även. Lagen borde formuleras så, att barn, vilka rättvisligen vore i behov av hjälp, också bleve berättigade att erhålla sådan, oavsett om föräldrarna eller målsmännen vore varaktigt oförmögna till arbete eller icke, och så, att pensionsnämnden ägde rätt föreslå även andra verkligt behövande än dem, om vilka nämnes i 6 och 33 §§ pensionsförsäkringslagen.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 5 avd. 1 häft. (Nr 1—2.) 2

Pensionsstyrelsen är ense med motionären därom, att de nuvarande lagbestämmelserna angående pensionstillägg för barn lida av vissa inkonsekvenser, och att det allmänna bör i större utsträckning, än för närvarande sker, på annat sätt än genom fattigvården taga hand om minderåriga barn, vilkas föräldrar ej kunna draga försorg om dem, eller vilka sakna stöd av anhöriga och ej äga egna tillgångar.

En invalid änkring, som har egna barn att försörja, kan enligt nu gällande bestämmelser erhålla pensionstillägg för barnen, men en invalid ogift man i liknande omständigheter är icke berättigad till dylikt tillägg. Är i fråga om äkta makar endast en invalid, lämnas, även om denne make är familjeförsörjaren, ej heller barnstillägg. Om båda föräldrarna avlidit och efterlämnat minderåriga barn utan medel till uppehälle och uppfostran, hava dessa barn i regel ej annan utväg än att lita till fattigvården.

Utan tvivel böra en del av dessa och möjligen även andra fall likställas med dem, som nu omfattas av bestämmelserna i pensionsförsäkringslagen. Att de hittills ej medtagits torde väl ha sin orsak i kostnadsfrågan, men delvis även i svårigheten att tekniskt ordna saken. I avseende å andra kan det vara tvivelaktigt, om de böra ordnas in under pensionsförsäkringen. Det kan måhända vara mera praktiskt och ändamålsenligt, att samhället ordnar underhållet och uppfostran för dessa barn på ett sätt, som är ägnat att mera intimt tillgodose och tillvarataga barnens intressen.

Enligt vad pensionsstyrelsen inhämtat har fattigvårdslagstiftningskommittén i uppdrag att avgiva förslag rörande revision av barnavårdslagstiftningen. Till densamma har även hänskjutits riksdagens skrivelse den 11 juni 1917 (nr 239) angående möjligheten att bereda förskott av allmänna medel åt barn utom äktenskap sant i vissa fall åt barn inom äktenskapet ävensom riksdagens skrivelse den 8 mars 1918 (nr 56) angående utsträckning och enhetlig organisation av samhällets barnavård. Till kommitténs handläggning hava vidare överlämnats dels en skrivelse av den 18 januari 1918 från landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt angående förskott av allmänna medel utan fattigvårds verkan för barn, vars moder är frånskild eller övergiven, eller som fötts utom äktenskap, ävensom till änkor, vilka icke ensamma kunna försörja sina barn, dels en skrivelse av den 1 februari 1918 från socialdemokratiska kvinnornas centralstyrelse angående understöd utan fattigvårds verkan till änkor med barn.

De förslag, fattigvårdslagstiftningskommittén med anledning härav kan komma att framlägga, torde med all sannolikhet nära beröra de spörsmål, som framställts i motionen nr 70.

Pensionsstyrelsen finner sig för sin del icke kunna utan en mycket vidlyftig utredning avgiva något bestämt yttrande om det i motionen framförda yrkandet och dess konsekvenser. Att utan en dylik utredning godkänna detsamma i hela dess utsträckning synes styrelsen icke tillrädligt. Därigenom skulle, såsom förut framhållits, komma att föras under pensionsförsäkringen en del fall, som måhända med större fördel för samhället och de personer, om vilka här är fråga, skulle kunna omhändertagas av andra samhällsorgan. Styrelsen kommer emellertid att hava sin uppmärksamhet fäst å saken vid den utredning för revision av en del bestämmelser i pensionsförsäkringslagen, som för närvarande pågår inom styrelsen.

Det torde böra erinras att pensionsförsäkringsfondens medel utslutande äro

avsedda att täcka kostnaden för utgående avgiftspensioner och sålunda icke kunna anlitas för nu ifrågavarande ändamål.

Styrelsen avgiver samtidigt härmed yttrande till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott över en inom kammaren väckt motion, nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt behövande änkor av understöd av allmänna medel för underhåll och uppfostran av deras barn.

De till styrelsens biträde förordnade sakkunniga hava förklarat sig instämma i vad styrelsen sålunda anfört.»

Utskottet finner den i förevarande motion gjorda framställningen värd allt beaktande. Såsom pensionsstyrelsen i sitt över motionen avgivna yttrande erinrat, har också riksdagen så sent som i fjol uttalat sig för önskvärdheten av en utsträckning av rätten till pensionstillägg för barn, och pågår rörande möjligheten härav utredning inom pensionsstyrelsen. Jämväl fattigvårdslagstiftningskommittén har, på sätt pensionsstyrelsen framhållit, åtskilliga frågor under sin behandling, vilka nära beröra de i motionen avhandlade spörsmål, däribland frågorna om förskott av allmänna medel åt barn, vars moder är frånskild eller övergiven, eller som fötts utom äktenskap, ävensom till änkor, vilka icke ensamma kunna försörja sina barn. Givetvis måste dessa utredningar avvaktas, innan något ståndpunktstagande till föreliggande spörsmål bör ifrågakomma. Utskottet kan alltså icke förorda bifall till motionen. Utskottet lyser emellertid den förhoppningen, att pågående utredningar om barnpensioneringen och i samband därmed stående spörsmål måtte snarast möjligt kunna slutföras och framställning i ämnet avlätas till riksdagen.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 juni 1919.

På sammansatta utskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.
